

Către:

Domnul Eugen Furdui,
Primarul comunei Roșia Montană

În atenția domnilor:

Tiberiu Rațiu – Primarul orașului Abrud
Tiberiu Todea – Primarul comunei Albac
Aron Zaharie – Primarul comunei Almașu Mare
Vasile Marin Jurj – Primarul comunei Arieșeni
Sandu Heler – Primarul comunei Avram Iancu
Gheorghe Bora – Primarul orașului Baia de Arieș
Traian Gligor – Primarul comunei Bistra
Cornel Napău – Primarul comunei Bucium
Ioan Călin Andreș – Primarul orașului Cîmpeni
Radu Marcel Tuhuț – Primarul comunei Ciuruleasa
Alexandru Măcăieț – Primarul comunei Lupșa
Mircea Macavei – Primarul comunei Mogoș
Ilie Avram – Primarul comunei Poiana Vadului
Sorin Corcheș – Primarul comunei Sohodol
Nicolae Lazea – Primarul comunei Vadu Moților
Ioan Resiga – Primarul comunei Vidra
Silviu Ponoran – Primarul orașului Zlatna

Ioan Bar, Lucian Bartha, Eugen Bobar, Valentin Botar, Toma Burian, Gheorghe Felea, Ovidiu Felea, Gheorghe Golgoț, Ioan Marius Iancu, Virgil Narița, Valentin Rus – Consiliul Local Roșia Montană

Scrisoare deschisa

București, 11 martie 2011

Stimate domnule primar Eugen Furdui,

Ca urmare a reluării, în scrisoarea deschisă pe care ne-ați adresat-o în data de 31 ianuarie, a temelor pe care le-ați expus public cu alte ocazii - **refuzul înscrierii Roșiei Montane în Patrimoniul Mondial și discreditarea acestui demers** - vă scriem pentru vă oferi argumente și, din nou, colaborarea noastră pentru salvarea Roșiei Montane și așezarea evoluției ei viitoare sub semnul dezvoltării durabile reale.

Subsemnații reprezentăm organizații științifice și profesionale cu activitate în domeniile cercetării, al arhitecturii și al conservării patrimoniului cultural, atât la nivel național (Academia Română, OAR, UAR) cât și internațional (ICOMOS, Pro Patrimonio). Din această poziție, fundamentată și cu largă reprezentare, vă adresăm rândurile următoare, pentru a vă oferi explicații și sprijin în anumite probleme pe care le-ați abordat într-o manieră îngrijorătoare atât pentru noi, cât și pentru cei pe care îi reprezentăm.

Primarul din Roșia Montană se opune înscrierii localității în Patrimoniul Mondial:

Aceasta a fost poziția surprinzătoare pe care v-ați manifestat-o în premieră (probabil mondială) în vara trecută. Departe de a lăsa lumii răgaz să dea uitării această impardonabilă eroare din partea unui edil informat și interesat de dezvoltarea comunității pe care o reprezintă, reveniți cu același enunț incalificabil în data de 18 ianuarie și din nou în scrisoarea pe care ne-o adresați în 31 ianuarie.

Vă reamintim, domnule primar, că apartenența la Patrimoniul Mondial reprezintă un privilegiu pentru orice localitate și pentru orice comunitate care este acceptată în acest grup select de locuri istorice și naturale de relevanță universală. Este un statut de excelență și o onoare pentru care în fiecare an concurează zeci de state dintre cele 187 semnatare ale Convenției Patrimoniului Mondial. România are la ora actuală 13 obiective aflate în așteptare în vederea nominalizării.

Vă reamintim, de asemenea, că, spre deosebire de cele afirmate în declarațiile dumneavoastră - „patrimoniul nu poate asigura resursele necesare conservării și nu poate aduce locuri de muncă” - există, între cele 911 obiective înscrise în Patrimoniul Mondial la ora actuală numeroase cazuri de succes, în care așezări în pericol și comunități în destrămare au fost salvate datorită apartenenței la Patrimoniul Mondial și mecanismelor de planificare și gestionare a dezvoltării pe care acest statut le implică, precum și datorită resurselor financiare directe și indirecte pe care le atrage și generează. Amintim aici doar un caz notoriu, relevant în discuția despre Roșia Montană: situl minier-metalurgic Blaenavon, în sudul Țării Galilor, Marea Britanie, un oraș industrial afectat de dispariția industriilor grele unde, în doar 10 ani de la înscrierea în Patrimoniul Mondial (față de cei 14 scurși deja întru distrugere la Roșia Montană) zona întregă a ajuns să prospere.¹

Mediul științific și profesional solidar în favoarea înscrierii Roșiei Montane în Patrimoniul Mondial: Convergența de opinii a organizațiilor științifice și profesionale în privința oportunității și necesității demarării demersurilor pentru înscrierea Roșiei Montane în Patrimoniul Mondial a fost probată în repetate rânduri de-a lungul ultimilor ani. Acest lucru a fost dovedit recent prin luările de poziție comune ale organizațiilor pe care le reprezentăm.²

¹ Rezultatele sunt impresionante: monumentele salvate, conservate și puse în valoare; structura deteriorată a 500 de construcții remediată; 75% din deteriorările din centrul istoric remediate; peste 100 de locuri de muncă create anual în construcții; 65 de locuri de muncă în turism; 10 noi întreprinderi; sfârșitul stagnării imobiliare și începutul proiectelor de construcții; valorile proprietăților imobiliare au crescut cu peste 300% în 5 ani (peste media din Marea Britanie); numărul vizitatorilor a crescut cu 100%, de la 100.000 la 200.000 în 5 ani, cf. *World Heritage Status. Is there opportunity for economic gain?*, 2007: <http://www.lakeswhs.co.uk/documents/WHSTheEconomicGainFinalReport.pdf>.

² Declarația comună a Academiei Române, ICOMOS România și Pro Patrimonio, din data de 4 ianuarie 2011: <http://www.cotidianul.ro/133850-Rosia-Montana-parte-unica-si-ineestimabila-a-patrimoniului-universal>; scrisoare comună din 26 ianuarie 2011, adresată Comisiei Naționale a Monumentelor istorice de Academia Română, ICOMOS România, Pro Patrimonio, OAR, UAR: <http://www.romanioliberal.ro/timpul-liber/eco/rosia-montana-scrisoare-deschisa-catre-ministrul-culturii-si-patrimoniului-national-214658.html>.

Comisia Națională a Monumentelor Istorice (CNMI) validează propunerea înscrierii Roșiei Montane în Patrimoniul Mondial: În data de 26 ianuarie 2011, CNMI și-a însușit această viziune, devenită generală, privitoare la viitorul Roșiei Montane și al patrimoniului său cultural și natural excepțional, prin votul în unanimitate al membrilor ei pentru înscrierea Roșiei Montane pe Lista Indicativă a României, prima etapă necesară în vederea înscrierii în Patrimoniul Mondial.³

CNMI este organismul profesional consultativ al Ministerului Culturii și Patrimoniului Național pentru problemele legate de patrimoniul cultural, singurul organism abilitat de legea română să propună obiective pentru Patrimoniul Mondial. Conform legii, procedura pentru înscrierea în Lista Indicativă este acum îndeplinită, iar ministerul culturii trebuie să pună în aplicare decizia comisiei.

În aceste condiții, când mediul științific și profesional, național și internațional, se pronunță solidar în favoarea înscrierii Roșiei Montane în Patrimoniul Mondial, este imposibil de acceptat opoziția dumneavoastră, de altfel neargumentată pertinent, după cum vom arăta și în continuare. Interpretarea cererii de înscriere în Patrimoniul Mondial ca tentativă de blocare a proiectului minier este lipsită sens: este suficient să recapitulați statutul actual de protecție al sitului și monumentelor sale, în condițiile legii românești. Veți afla ceea ce trebuia să știți de mult, domnule primar: legea minelor în primul rând și apoi legea monumentelor istorice fac imposibil acest proiect minier.

La Roșia Montană, imperativul protejării patrimoniului exclude posibilitatea implementării proiectului minier. „Patrimoniul și mineritul nu se exclud”, anunțați în scrisoarea pe care ne-o adresați. Deși pare veridic, enunțul nu este întotdeauna adevărat. Importanța celor două activități - mineritul și protejarea patrimoniului - este inegală, prin forța legii: activitatea minieră este de interes privat (dacă nu este declarată altfel prin hotărâre a guvernului), iar activitatea de protejare a patrimoniului este de interes public (L. 422/2001, art. 2 (2); L. 5/2000, art. 3). Atunci când mineritul presupune distrugerea patrimoniului unui loc, trebuie să prevaleze interesul public al protejării patrimoniului. În astfel de situații protejarea patrimoniului exclude mineritul. Exact aceasta este situația Roșiei Montane, unde proiectul de exploatare minieră propus presupune distrugerea directă, totală și ireversibilă a două masive muntoase care cuprind vestigiile inestimabile ale activității miniere subterane tradiționale bimilenare de la Roșia Montană: Masivele Cârnic și Orlea, ambele înscrise în Lista Monumentelor Istorice, la grupa valorică A, „monumente de valoare națională și universală”!

³ v. http://www.realitatea.net/comisia-monumentelor-istorice-recomanda-inscrierea-rosiei-montane-in-patrimoniul-unesco_796395.html#comentarii și <http://www.formula-as.ro/2011/955/accnte-2/comisia-nationala-a-monumentelor-istorice-recomanda-salvarea-rosiei-montane-13350>.

Așadar, proiectul minier este construit pe încălcarea legii (Legea minelor, nr. 85 / 2003, art. 11; Legea monumentelor, nr. 422 / 2001, art. 11 (2)). În aceste condiții, ale proiectului minier propus, la Roșia Montană patrimoniul și mineritul se exclude. Iar în condițiile legii, protejarea patrimoniului trebuie să excludă mineritul, și nu invers.

Lipsa măsurilor de conservare a patrimoniului este rezultatul politicii dezastruoase a primăriei, articulată nu în favoarea cetățenilor, ci a unui investitor privat. Ne atrageți atenția în scrisoare că „în lipsa unor măsuri urgente și concrete de conservare, patrimoniul se va distruge”. Vă reamintim, domnule primar, că documentațiile de urbanism promovate de autoritățile locale și acțiunile administrative ale Primăriei au contribuit în mod hotărâtor la distrugerea patrimoniului vernacular valoros de la Roșia Montană: sute de case amplasate în zona desemnată prin PUG zonă „de dezvoltare industrială” au fost demolate cu autorizația primăriei. Altele, zeci, dacă nu sute, au fost abandonate, lăsate să se dezintegreze, sub privirea dumneavoastră.

Vă reamintim, din nou, domnule primar, că legea monumentelor vă trasează atribuții clare în privința asigurării protejării monumentelor și vă oferă și posibilitatea de a contribui cu resurse financiare în acest scop. Până acum nu ați împiedicat în nici un fel dispariția caselor, nu ați contribuit în nici un fel la conservarea monumentelor.

Patrimoniul de la Roșia Montană este cunoscut de mai bine de două secole. El nu a fost descoperit grație prezenței investitorului minier. Afirmăți că „patrimoniul de la Roșia Montană a fost cercetat, descoperit și întreținut în ultimii ani numai din resurse private, generate de un proiect minier”. Vă reamintim însă că acest patrimoniu a fost cunoscut în întreaga Europă încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, când au fost descoperite aici primele tăblițe cerate romane din ceea ce avea să devină, adăugându-și descoperirile din prima jumătate a secolului al XIX-lea, una dintre cele mai importante surse ale dreptului roman. Importanța acestui patrimoniu unic, format din descoperiri epigrafice, dar și din exploatările subterane romane și ulterioare și din patrimoniul arheologic și vernacular suprateran, și-a găsit recunoașterea prin includerea în Lista Monumentelor Istorice, unde Roșia Montană figura, încă înainte de apariția proiectului minier, cu 50 de poziții, monumente istorice clasate.

Să vorbiți despre resursele private mobilizate de investitor este însă cinic, în condițiile în care același investitor, pe care încercați să-l prezentați țării drept protector al patrimoniului, a distrus deja sute de case în Roșia Montană, Corna, Bunta, Gura Cornei, Țarina! Resursele private generate de proiectul minier au fost cheltuite în mod propagandistic pe de o parte, pentru a repara și amenaja o singură clădire și, pe de altă parte, pentru demolarea a sute de alte case aparținând

patrimoniului vernacular valoros de la Roșia și satele învecinate, case care au avut neșansa de a se afla în zona vizată de proiectul minier. Și toate aceste lucruri s-au întâmplat fără ca proiectul minier să fi obținut vreun aviz sau vreo autorizație impusă de lege pentru a putea fi pus în aplicare! Cu excepția autorizațiilor de demolare pe care nu vă sfiți să le semnați...

Planul strategic de dezvoltare socio-economică⁴ este un document propagandistic, construit pe eludarea adevărului: acest document dorit strategic și fundamental pentru dezvoltarea comunității, nu face altceva decât să detalieze propunerile formulate în proiectul minier, din care împrumută de altfel pasaje extinse. Ce nu se găsește însă în acest document este o minimă mențiune a impactului distructiv al proiectului minier preluat ca ipoteză de lucru. Nu se menționează nicăieri în planul strategic de dezvoltare socio-economică a comunei faptul că implementarea proiectului minier ar presupune distrugerea totală și ireversibilă a masivelor Cârnic și Orlea, clasate ca monumente istorice! Nu se menționează nici măcar ca amenințări potențiale, în analizele SWOT, problemele grave care ar fi cauzate patrimoniului construit vernacular de adiacența, dacă nu chiar suprapunerea cu cariere, drumuri, uzină, iazuri etc. Sunt scăpări inacceptabile, care aruncă în derizoriu întregul document strategic, construit deci pe eludarea adevărului.

Cât despre consultarea populației, este evident că acesteia îi lipsește o condiție de bază a acțiunii participative: decizia informată. Populația trebuie întâi informată în privința stării de fapt și a posibilităților de acțiune, și doar apoi se poate face consultarea și implicarea în luarea deciziilor.

În încheiere, vă oferim, domnule primar, așa cum am făcut-o deja în repetate rânduri, colaborarea organizațiilor noastre la alcătuirea unor strategii viabile de dezvoltare, la pregătirea programelor și proiectelor de conservare a patrimoniului și la implementarea lor.

În speranța că vă vor fi de folos pentru a reveni la o poziție credibilă și onorabilă, morală și legală în privința patrimoniului cultural de la Roșia Montană, aflat în parte în grija dumneavoastră, primiți vă rugăm, așadar, argumentele, explicațiile și oferta noastră de sprijin, expuse mai sus.

⁴ <http://www.primariarosiamontana.ro/userfiles/PlanulRO.pdf>.

Prof. dr. Ionel Haiduc,
Președinte al Academiei Române

Prof. Șerban Cantacuzino, CBE FSA D. Univ (York) MA (Cantab) FRIBA,
Președinte Emerit al ICOMOS Marea Britanie,
Președinte al Fundației Pro Patrimonio

Conf. dr. Sergiu Nistor,
Președinte al ICOMOS România

Arh. dr. Șerban Țigănaș,
Președinte al Ordinului Arhitecților din România

Prof. dr. Peter Derer,
Președinte al Uniunii Arhitecților din România